

Medinstitucionalne učeče se skupnosti: metoda za zagotavljanje mehkega prehoda iz vrtca v osnovno šolo

Mateja Režek, Tina Mervic

---

1 Ozadje in namen raziskave

Pojem tranzicija oz. prehod v kontekstu vzgoje in izobraževanja se nanaša na prehod iz enega učnega okolja v drugega (npr. od doma v vrtec, iz vrtca v šolo, iz enega razreda v drugega ipd.). Prehod med temi različnimi okolji običajno prinaša pozitivna pričakovanja, hkrati pa tudi stres in strah. Kakšno bo razmerje med njimi, je odvisno od razlik med enim in drugim okoljem tako v socialnem kot tudi v fizičnem kontekstu. Prehod je namreč tem lažji, čim manjše so razlike med »starim«, znanim, in »novim«, neznanim, okoljem (Vonta, 1993). Pozitivne izkušnje prehoda med stopnjami izobraževanja so lahko ključni dejavnik za uspeh otrok v prihodnosti, negativne izkušnje pa imajo lahko dolgotrajne posledice, ki lahko vodijo k slabši šolski uspešnosti, zlasti pri otrocih iz kakor koli prikrajšanih okolij (Dumčius et al., 2014). Skrb za bolj poenoteno razumevanje pedagoških pristopov med različnimi izobraževalnimi okolji, z namenom ohranjanja kontinuitete otrokovih izkušenj, lahko bistveno izboljša otrokove akademske dosežke in pozitivno vpliva na njegov socialno-čustveni razvoj (Brooker, 2008). Iz tega sledi, da spodbujanje povezav med institucijami ter vključevanje staršev v proces prehoda veljata za ključna dejavnika pri zagotavljanju mehkejšega prehoda (Dunlop in Fabian, 2007; Margetts in Kiening, 2013; Moss, 2013).

Da bi zagotovili mehak prehod med obema izobraževalnima stopnjama, moramo razmišljati o treh kontinuitetah: razvojni (sodelovanje

med domačim okoljem, vrtcem in osnovno šolo ter zunanji službami, npr. zdravstveno, socialno), profesionalni (kontinuiteta strokovnega kadra, kar v Sloveniji zagotavljamo z izobraževanjem vzgojiteljev in učiteljev na pedagoških fakultetah, s skupnim obiskovanjem (nekaterih) oblik nadaljnega izobraževanja in usposabljanja ter s prisotnostjo vzgojitelja kot drugega učitelja v prvem razredu) in pedagoški (vertikalna in horizontalna usklajenost programa osnovne šole in *Kurikuluma za vrtce*, razvojnih ciljev, pedagogike in pedagoških pristopov v obeh sistemih) (Vidmar, 2017).

Prispevek opisuje zagotavljanje pedagoške kontinuitete z oblikovanjem medinstitucionalnih učečih se skupnosti (MUSS), ki smo jih raziskovalke Pedagoškega inštituta (v nadaljevanju PI), Centra za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom (v nadaljevanju CKVI KZK) razvile v okviru projekta InTrans – Ensuring Warm and Inclusive Transitions (Erasmus KA3)¹. Koncipirali smo obliko ter vsebine usposabljanja, izvedbo usposabljanja ter podporo vodjem pri izvajanju MUSS. Pri tem smo izhajali iz definicije profesionalne učeče se skupnosti (v nadaljevanju USS), ki pravi, da je USS skupina strokovnih delavcev, ki se redno in kontinuirano sestaja z namenom reflektiranja lastne prakse, pridobivanja novih informacij, vključevanja v profesionalne razprave in poglobljanja specifičnih vsebin ter izboljševanja lastne pedagoške prakse in otrokovega dobrega počutja (Cochran-Smith in Lytle, 2002). Srečanja USS potekajo po vnaprej določeni strukturi, ki članom omogoča priložnosti za povezovanje, refleksijo lastne prakse, oblikovanje skupnega razumevanja kakovosti znotraj izbranega vsebinskega področja in načrtovanje sprememb v okviru lastne prakse (Brajković, 2019).

Kot take MUSS v slovenskem prostoru predstavljajo inovativno obliko zagotavljanja pedagoške kontinuitete, kar smo raziskovalke PI, CKVI KZK,

1 InTrans – Ensuring Warm and Inclusive Transitions (Erasmus KA3): zagotavljanje mehkega in inkluzivnega prehoda za vse otroke in njihove družine z usposabljanjem strokovnih delavcev, z odpiranjem dialoga z izobraževalci bodočih učiteljev ter s sodelovanjem z odločevalci politik. *Sodelujoče institucije*: Centre for Innovations in the Early Years – Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen (VBJK) – vodilni partnerji (Belgija), Ghent University – Centre for Diversity and Learning and Department of Social Work and Social Pedagogy (Belgija), International Step by Step Association (Nizozemska), University of Bologna (Italija), Tampere University (Finska), Union of Pedagogues Denmark (Danska), Pedagoški inštitut, Center za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom (Slovenija). MIZŠ (pridruženi partner). Projekt poteka v obdobju 1. 1. 2020–14. 1. 2023

skupaj z mednarodnimi partnerji opisale že v okviru projekta START² (Van Laere et.al., 2019).

2 Opis intervencije

Vodje MUSS smo po načelih akcijskega raziskovanja podpirale raziskovalke PI, CKVI KZK. V okviru projekta smo organizirali usposabljanje za devet tandemov vodij MUSS iz sedmih različnih okolij. V tandemu sta bili strokovna delavka iz vrtca in pripadajoče osnovne šole, članice MUSS pa so bile strokovne delavke vrtca, ki delajo v skupinah pet- oz. šestletnih otrok, ter učiteljice v prvi triadi. Posamezna MUSS je štela od osem do dvanajst članic. Tandeme vodij smo dobili z vabilom, ki smo ga poslali vrtcem in osnovnim šolam v Mreži za spreminjanje kakovosti Korak za korakom³ ter tudi širše.

30-urno usposabljanje je potekalo nestrnjeno v petih dneh med oktobrom 2020 in marcem 2021 na spletni platformi Zoom. Vsebine, ki smo jih na usposabljanjih posredovali vodjem, so se navezovala na razumevanje procesa prehoda (razumevanje treh kontinuitet), na večšine vodenja (strukturo in izvedbo MUSS, na vodenje skupine odraslih in na značilnosti učenja odraslih), na oblikovanje skupnega razumevanja pomena zagotavljanja mehkega prehoda (podoba o otroku, značilnosti šestletnikov, na otroka osredinjeni vzgojno-izobraževalni pristopi, medkolegialne hospitacije, partnerstvo s starši in oblikovanje spodbudnega učnega okolja) ter na refleksijo lastne pedagoške prakse (vodenje profesionalnega portfolia). Prvi del vsakega naslednjega usposabljanja je bil namenjen refleksiji izvedene MUSS, drugi del pa pridobivanju novih znanj.

Med posameznimi dnevi usposabljanj so tandemi izvedli srečanja v okviru svojih MUSS. Vsebina njihovega dela je bila povezana z zagotavljanjem mehkejšega prehoda iz vrtca v osnovno šolo in se je navezovala na vsebine, obravnavane na usposabljanju vodij. Skozi šolsko leto je bila načrtovana izvedba petih srečanj MUSS, vendar so jih nekateri tandemi zara-

2 START: Dober začetek za vse: zagotavljanje prehodov v zgodnjih letih (september 2016--februar 2019), Erasmus+ KA2; več o projektu: <http://start.pei.si/>.

3 Mreža za spreminjanje kakovosti Korak za korakom deluje v okviru Centra za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom na Pedagoškem inštitutu od leta 2000. Njen osnovni cilj je nudenje podpore vodstvenim in strokovnim delavcem vrtcev ter osnovnih šol pri njihovem profesionalnem razvoju in iskanju poti, kako vzgojno-izobraževalni proces v njihovem oddelku oz. zavodu narediti še kakovostnejši. Več informacij o Mreži za spreminjanje kakovosti Korak za korakom je dostopnih na <https://www.korakzakorakom.si/>.

di epidemije bolezni covid-19 izvedli manj, vsak pa je izvedel vsaj tri. Vsa srečanja MUSS so potekala na daljavo, večinoma na spletnih platformah Zoom in MS Teams. Z namenom podpore izvajalkam smo pred prvo izvedbo MUSS izvedli še usposabljanje za uporabo spletne platforme Zoom.

Z namenom zagotavljanja vzdržnosti uvedene novosti — MUSS smo po zaključku usposabljanj in po izvedbi fokusnih skupin z vodji aprila 2021 organizirali tudi srečanje za ravnatelje vseh zavodov, vključenih v projekt. Poudarili smo pomen podpore vodstva pri ohranjanju uvedenih sprememb in definirali, na kakšen način lahko zagotavljajo podporo svojim zaposlenim. Ravnateljem pa smo prenesli tudi informacije, pridobljene na fokusnih skupinah z vodji MUSS. Tudi vodstveni delavci so izrazili željo po nadaljnjem medinstitucionalnem povezovanju, ki ga omogočajo srečanja MUSS, saj so prepoznali dodano vrednost tovrstnega sodelovanja.

3 Metodologija

Z namenom globljega vpogleda v spremembe v praksi ter z vpogledom v nadaljnjo implementacijo MUSS v izbranih okoljih smo z vodji MUSS po zaključenem ciklu usposabljanja izvedli fokusno skupino. Zaradi številčnosti udeleženk ter zaradi lažje izvedbe smo udeležinke razdelili v tri skupine, v katerih je bilo od štiri do šest vodij MUSS. Fokusne skupine so bile izvedene marca 2021, izvedba pa je v vseh treh skupinah potekala istočasno. Udeležilo se jih je 15 vodij MUSS oziroma sedem različnih parov vodij iz šestih različnih okolij. Od tega je bilo sedem predstavnic vrtca (ena vzgojiteljica, pet svetovalnih delavk, ena pomočnica ravnateljice) in osem predstavnic šole (dve drugi strokovni delavki, šest učiteljic).

Izvedba fokusne skupine je bila del širšega spremljanja procesa pilotnega uvajanja MUSS v sklopu iniciative InTrans. Zastavili smo si naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako so MUSS vplivale na razumevanje pomena mehkega prehoda pri vodjih in članicah MUSS? (RV₁)
- Ali vključenost v MUSS vpliva na pridobivanje specifičnih znanj in seznanjanje z dobrimi praksami, povezanimi z zagotavljanjem mehkega prehoda? (RV₂)
- Kakšen je zaznani učinek medinstitucionalnega povezovanja na osebni ravni pri vodjih MUSS in pri strokovnih delavkah, članicah MUSS? (RV₃)

- V čem vodje MUSS prepoznavajo investicijo in vrednost povezovanja med strokovnimi delavci vrtca in osnovne šole? (RV4).

Pogovor je bil sestavljen iz štirih sklopov — v vsakem od njih smo vodjem zastavili vprašanja, povezana z enim od raziskovalnih vprašanj. Pogovor smo snemali ter naknadno pripravili prepis in povzetek odgovorov vodij MUSS.

4 Rezultati in ugotovitve

Ugotovitve podajamo v okviru zastavljenih raziskovalnih vprašanj.

1. *Kako so MUSS vplivale na razumevanje pomena mehkega prehoda pri vodjih in članicah MUSS? (RV1)*

Vodje MUSS v svojih odgovorih sporočajo, da so MUSS zagotovo prinesle več ozaveščenosti o prehodu in pomenu zagotavljanja mehkega prehoda. Spremembe so vidne na ravni vodij, te pa poročajo tudi o spremembah na ravni članic MUSS — strokovnih delavk v vrtcu in osnovni šoli. Vodje so izpostavile, da so se strokovne delavke pričele bolj poglobljeno pogovarjati o zagotavljanju mehkega prehoda, začele so zavestneje pristopati k delu ter so pozornejše na posamezne otroke. Nekaj vodij MUSS je izpostavilo, da se je razširilo tako njihovo razumevanje prehoda kot tudi razumevanje strokovnih delavk, saj so spoznale, da obsega več področij, npr. poenoteno razumevanje strategij poučevanja, primernih za šestletnike; poenoteno učno okolje; poenoteno razumevanje strategij poučevanja in sodelovanja s starši.

2. *Ali vključenost v MUSS vpliva na pridobivanje specifičnih znanj in seznanjanje z dobrimi praksami, povezanimi z zagotavljanjem mehkega prehoda? (RV2)*

Delo v paru in vodenje MUSS je vodjem omogočilo, da so se seznanile z dobrimi praksami prehoda in delom v drugem zavodu (npr. spoznavanje kurikulumov v vrtcu in učnega načrta v 1. razredu). Vodje MUSS ter strokovne delavke osnovne šole so pridobile več znanja o značilnostih šestletnikov: kako se učijo, kaj zmorejo in kako temu primerno prilagoditi tudi prehod iz vrtca v šolo. Iz zbranih podatkov lahko ugotovimo, da vključenost v MUSS vpliva na pridobivanje specifičnih znanj in seznanjanje z dobrimi praksami, povezanimi z zagotavljanjem mehkega prehoda.

3. *Kakšen je zaznani učinek medinstitucionalnega povezovanja na osebni ravni pri vodjih MUSS in pri strokovnih delavkah, članicah MUSS? (RV3)*

Vodje MUSS so izpostavile, da je bilo sodelovanje med šolo in vrtcem v času uvajanja MUSS intenzivnejše kot v preteklih letih. Tudi če je sodelovanje med zavodi v preteklosti že potekalo, je tovrstno sodelovanje spodbudilo nove ideje, znanja in izkušnje. Bilo je tudi bolj strukturirano in usmerjeno. Sodelovanje v medinstitucionalni skupini je bilo pri večini novost, ampak dobrodošla in pozitivna sprememba. Spremembe v medinstitucionalnem povezovanju so vodje prepoznale tudi na medosebni ravni, saj so se strokovne delavke iz obeh zavodov več pogovarjale, si zaupale in druga drugi nudile podporo, prav tako pa je bilo med njimi več vzajemnega spoštovanja do strokovnega dela drug drugega.

4. *V čem vodje MUSS prepoznavajo investicijo in vrednost povezovanja med strokovnimi delavci vrtca ter osnovne šole? (RV4)*

Vodje so poročale, da je z izvajanjem MUSS smiselno nadaljevati predvsem zato, ker se zaradi intenzivnejših povezav med strokovnimi delavci otrokom omogoča lažji prehod iz enega okolja v drugega. Poudarile so še, da okrepljeno sodelovanje med vrtcem in osnovno šolo prinaša večje zaupanje staršev v vzgojno-izobraževalni sistem.

5 Zaključek

V prispevku smo predstavili MUSS kot inovativno obliko zagotavljanja pedagoške kontinuitete v kontekstu zagotavljanja mehkega prehoda med vrtcem in osnovno šolo. MUSS kot obliko medinstitucionalnega povezovanja strokovnih delavcev vrtcev in OŠ smo podpirali v sedmih okoljih z devetimi pari vodij MUSS, s katerimi smo intenzivno sodelovali po načelih akcijskega raziskovanja. V okviru petdnevnega usposabljanja smo skrbeli za posredovanje novih informacij in znanj, za refleksijo uvedenih sprememb ter za načrtovanje nadaljnjih korakov pri izvedbi MUSS. Po uvedeni spremembi v okoljih smo zaznane razlike ugotavljali s pomočjo fokusne skupine, kjer smo izhajali iz štirih raziskovalnih vprašanj, ki so se dotikala vpliva MUSS na razumevanje pomena mehkega prehoda, pridobivanja specifičnih znanj, seznanjanja z dobrimi praksami, zaznanega učinka medinstitucionalnega povezovanja na osebni ravni ter prepoznavanja vrednosti povezovanja med strokovnimi delavkami vrtca in osnovne šole.

Ugotavljamo, da MUSS vplivajo na višjo ozaveščenost glede pomena zagotavljanja mehkega prehoda, zagotavljajo prenos dobrih praks med in-

stitucijami in strokovnimi delavci, vplivajo na višjo stopnjo zaupanja ter spoštovanja dela drug drugega. Na tej osnovi zaključujemo, da se MUSS izkazuje kot pomembna metoda dela za izboljšanje pedagoške kontinuitete in s tem mehčanja prehoda iz vrtca v osnovno šolo.

Literatura

- Brajković, Sanja. *Profesionalne učee se skupnosti v vrtcih in osnovnih šolah*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2019.
- Brooker, Liz. *Supporting Transitions in the Early Years*. New York : Open University Press, 2008.
- Cochran-Smith, Marilyn, Lytle, in Susan S. *Teacher Learning Communities – Teacher Learning and the New Professional Development*, Community, Teacher Learning Communities, 2002. <https://education.stateuniversity.com/pages/2483/Teacher-Learning-Communities.html>. Pridobljeno 16.februar, 2022
- Vonta, Tatjana. *Zagotavljanje kontinuitete vzgojno- izobraževalnega dela na prehodu med vrtcem in osnovno šolo: elaborat raziskovalne naloge (1.faza)*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 1993.
- Dumčius, Rimantas, Peeters, Jan, Hayes, Noirin., Van Landeghem, Georges, Siarova, Hana, Peciukonytė, Laura, Cenerić, Ivana, in Hulpia, Hester. *Study on the effective use of early childhood education and care in preventing early school leaving*. Brussels: European Commission, 2014.
- Dunlop, Aline-Wendy, in Fabian, Hilary. *Informing transitions in the early years*. Maidenhead: McGraw-Hill Education, 2007.
- Margetts, Kay, Kienig, Anna. (Eds.). *International perspectives on transition to school: Reconceptualising beliefs, policy and practice*. London: Routledge, 2013.
- Moss, Peter. (Ed.). *Early childhood and compulsory education: Reconceptualising the relationship*. London: Routledge, 2013.
- Vidmar, Maša. *OECD prehodi : pregled politik in praks izobraževalnih sistemov na področju prehoda otrok iz vrtca v šolo*. Eurydice Slovenija, 2017.
- <http://www.eurydice.si/index.php/prispevki-fokus/12230-oecd-prehodi-pregled-politik-in-praks-izobrazevalnih-sistemov-na-podrocju-prehoda-otrok-iz-vrtca-v-solo>. Pridobljeno 16.februar, 2022.
- Van Laere, Katrien., Boudry, Catherine., Balduzzi, Lucia., Lazzari, Arianna., Susane, Prodger, Adrian, Welsh, C. Geraghty, S., Režek, Mateja., in Mlinar, Mateja.. *Sustaining Warm and Inclusive Transitions across the Early Years*. Final report with implications for policies and practices. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2019.